

LEGAL PROBLEMS OF THE TRANSFER OF FOOTBALL PLAYERS AND THE RIGHT TO RESPECT THE FAMILY LIFE

PRAWNE PROBLEMY TRANSFERU PIŁKARZY WOBEC PRAWA DO POSZANOWANIA ŻYCIA RODZINNEGO

ABSTRACT

Footballers, next to the actors and singers belong to the social group which is most admired by others. Football is a sport discipline focused on economic success and a career, and also to provide entertainment. This rat race may lead to overtraining, dependence on physical activity, diagnosed depression, eating disorders, suicide attempts, and above all, the separation from family or it makes difficult to get married. This right is experiencing significant restrictions primarily through the transfer system. Mostly, the international transfers cause footballer's separation from the family, own culture, and prevent from building lasting marriages or partnerships. In particular, the minors players are protected, precisely because of the need to maintain their relationship with the family. However, the analysis of FIFA regulations and consequently, the regulation of Polish Football Association, shows a lack of appropriate provisions for adult players, which would protect their basic right to maintain family relationships or entering into relationships or the protection of marriage or partnership.

STRESZCZENIE

Piłkarze, obok aktorów i piosenkarzy, należą do najbardziej podziwianej grupy społecznej. Piłka nożna jest dyscypliną sportową nastawioną na sukces ekonomiczny i robienie kariery, na dalszy plan schodzi dostarczenie rozrywki. Ta pogoń za sukcesem może prowadzić do przetrenowania, uzależnienia od aktywności fizycznej, zdia-

gnozowanej depresji, zaburzeń odżywiania, prób samobójczych, a przede wszystkim oderwania od rodziny lub rezygnacji z zawarcia małżeństwa. Prawo to doznaje znaczących ograniczeń przede wszystkim poprzez system transferowy. To właśnie transfery międzynarodowe najczęściej powodują oderwanie piłkarza od rodziny, rodzinnej kultury, a także uniemożliwiają budowanie trwałych związków małżeńskich czy partnerskich. W sposób szczególny chronieni są małoletni piłkarze właśnie ze względu na konieczność utrzymania ich związków z rodziną. Analiza przepisów FIFA, a w konsekwencji PZPN, pokazuje brak stosownych regulacji dla pełnoletnich piłkarzy, które chroniłyby ich podstawowe prawo do utrzymania związków rodzinnych czy zawarcia lub ochrony małżeństwa bądź związku partnerskiego.

KEYWORDS: *human rights, the right to family, the FIFA regulations, football player's rights, the right to get married*

SŁOWA KLUCZOWE: *prawa człowieka, prawo do rodziny, prawo FIFA, prawa piłkarza, prawo do zawarcia małżeństwa*

WPROWADZENIE

Piłka nożna jest najbardziej popularnym sportem na świecie. Według danych FIFA obecnie w piłkę nożną gra ponad 270 mln młodych ludzi (Sitek, 2014, s. 88–99). Do tego dochodzi kilka razy większa liczba kibiców i działaczy sportowych. W organizację różnego rodzaju wydarzeń piłkarskich (mistrzostw świata czy kontynentów) zaangażowane są ogromne środki finansowe, nierzadko przekraczające budżet państw organizujących takie imprezy sportowe.

Według W. Andreffa możliwość szybkiej kariery i robienia wielkich pieniędzy sprawia, że ta dyscyplina sportu najszybciej rozwija się w krajach biednych, o dużym zróżnicowaniu społecznym (Andreff, Szymański, 2006, s. 308–315). Do takich krajów należy zaliczyć Brazylię, Argentynę, Urugwaj, a także Hiszpanię i Włochy. Według badań socjologicznych takie czynniki, jak szybkość zrobienia kariery czy zarobienia dużych pieniędzy, należy zaliczyć do bodźców najbardziej oddziałujących na wyobraźnię młodego człowieka, a w dalszej kolejności na decyzję zarówno samych piłkarzy, jak i ich rodzin. Jak słusznie zauważa J. Maguire, jest to też przyczyna coraz większej migracji sportowej, zwłaszcza w kierunku Europy (Maguire,

Stead, 1998, s. 59–73). Przykładem tego są migracje ostatnich lat (Korczyński, Świdzińska, 2015, s. 67–79), które niosą ze sobą liczne niebezpieczeństwa w wymiarze indywidualnym i zbiorowym, także w obszarze sportu (Roman, 2015, s. 209–225).

Cechą charakterystyczną piłki nożnej, zresztą podobnie jak i innych dyscyplin sportowych, jest to, że adeptami tej dyscypliny sportowej bardzo często są młodzi chłopcy, a coraz częściej również dziewczęta, nawet kilkuletnie. Współcześnie są opracowane metody (fizjologia i psychologia sportu) diagnozujące zdolności psychomotoryczne dzieci i ich przydatności do danej dyscypliny sportu, w tym do piłki nożnej. Metody te są następnie wykorzystywane przez profesjonalistów (agentów) szukających nowych graczy. W ten sposób tworzy się rynek handlu prawami do graczy, który jednak niewłaściwie kontrolowany przez organizacje piłkarskie, może przekształcić się tak naprawdę w handel ludźmi (Sitek, 2012, s. 331–344).

Dla młodego człowieka, rozpoczynającego karierę piłkarską, niezależnie od płci, najważniejszy jest jednak jego związek z naturalną rodziną, a w dalszej kolejności możliwość zawarcia małżeństwa. Stąd przedmiot niniejszego opracowania stanowi analiza przepisów prawa wewnętrznego FIFA oraz PZPN pod kątem ochrony prawa piłkarzy do rodziny i do zawarcia związku małżeńskiego. Temat ten w literaturze właściwie nie był zbyt szeroko podejmowany (Ciampaglia, 2011, s. 425–445).

PODSTAWY PRAWNE SYSTEMU TRANSFEROWEGO

Transfer jest to sformalizowane prawnie przejście zawodnika z jednego klubu do drugiego. Czynność ta dokonuje się najczęściej za opłatą, nie jest ona jednak warunkiem koniecznym tej czynności prawnej. Niezależnie od opłat transfer zawodnika zawsze ma konotacje ekonomiczne tak po stronie samego zawodnika, jak klubu. Zasady transferów wewnątrz jednego państwa uregulowane są przepisami związków piłkarskich danego kraju. Z kolei zasady transferu międzynarodowego podlegają regulacjom FIFA i przepisom prawa międzynarodowego, w tym unijnego (Lesiewicz, Sobiecki, 2012, s. 39–45). W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu zawodnik zajmujący się sportem zawodowo jest traktowany jako pracownik (Mikołajczyk, 2011, s. 175–176).

Ramową podstawę transferu zawodników stanowi Regulamin FIFA o statusie i transferze zawodników (*Regulation in the Status and Transfer of Players*). Został w nim przyjęty 29 czerwca 2005 r., a wszedł w życie 1 września 2005 r. W dokumencie tym zostały w sposób całościowy uregulowane ramy i zasady funkcjonowania rynku transakcji piłkarzami pomiędzy klubami, głównie na płaszczyźnie międzynarodowej. W sekcji drugiej określono status piłkarzy (amatorzy lub zawodowcy) (art. 2–4), w sekcji trzeciej – kwestie związane z rejestracją piłkarzy (art. 5–12), w sekcji czwartej znajdują się zaś zasady przestrzegania stabilności umów pomiędzy zawodcami a klubami (art. 13–18), w sekcji piątej przedstawiono zasady możliwych wpływów podmiotów trzecich na kluby (art. 18 bis), w sekcji szóstej znajdują się zasady dotyczące międzynarodowych transferów zawodników nieletnich (art. 19–19 bis), w sekcji siódmej przedstawiony został mechanizm solidarności i system rekompensat za szkolenie piłkarza (art. 20–21) oraz w sekcji ósmej omówiony został zakres kompetencji jurysdykcyjnej poszczególnych organów FIFA (art. 22–25). Polski Związek Piłki Nożnej wydał praktyczny komentarz do Regulaminu FIFA.

W pkt 13 preambuły do Regulaminu FIFA została uregulowana kwestia dotycząca przejrzystości transferów. Postanowiono, że transfery te powinny być jawne. W tym celu FIFA uruchomiła bazę danych z publicznym dostępem do danych o dokonywanych transferach międzynarodowych. Celem takiego działania jest nie tylko przejrzystość systemu działania FIFA, ale również łatwość dostępu do informacji o transferach piłkarzy (Lubrano, 2004).

Postanowienia z preambuły zostały następnie szczegółowo rozpisane w kolejnych artykułach. I tak, w art. 1 postanowiono, że transfery wewnątrz tego samego związku odbywają się według unormowań wewnętrznych. Regulamin FIFA dotyczy jedynie transferów międzynarodowych. Wewnętrzne regulaminy związków podlegają notyfikacji i zatwierdzeniu przez FIFA. Jednak Regulamin FIFA pozostaje obowiązkowym wzorcem dla regulaminów związkowych.

W Polsce krajowe transfery piłkarzy regulowane są na podstawie Statutu Polskiego Związku Piłki Nożnej. W art. 68 § 2 postanowiono, że: „Status zawodników uprawiających sport piłki nożnej oraz zmiany przynależności klubowej określa Zarząd PZPN, po zasięgnięciu opinii ligi zawodowej, zgodnie

z treścią aktualnego Regulaminu FIFA dot. statusu piłkarzy oraz transferów piłkarskich”. Zgodnie z art. 66 § 11 Statutu PZPN szczegółowe uregulowania dotyczące transferów znajdują się w regulaminie w sprawie statusu zawodników i zmian przynależności klubowej. Regulamin ten jest zgodny z postanowieniami Regulaminu FIFA.

PRAWNE PODSTAWY PRAWA PIŁKARZA DO RODZINY I MAŁŻEŃSTWA

Prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny zaliczane jest do praw podstawowych. Do jego istoty należy uprawnienie każdego człowieka do posiadania rodziny, a więc zachowania i założenia małżeństwa oraz ochrony obu tych instytucji prawnych i społecznych jednocześnie. W większości europejskich systemów prawnych dominującą komórką społeczną jest i nadal pozostaje tradycyjna rodzina budowana według wzorców rzymsko-chrześcijańskich, tj. małżeństwa monogamicznego. Nie można jednak nie zauważyć, że obecnie europejski model rodziny zaczyna być również budowany na podstawie związków partnerskich czy nawet osób tej samej płci, które to związki zostały zalegalizowane m.in. we Francji, w Hiszpanii Holandii, czy w Belgii. Europejski model małżeństwa monogamicznego jest uzupełniany przez rodzinę poligamiczną, często spotykaną w kręgach kulturowych Azji czy Afryki (Zięba-Załucka, 2008, s. 397–408). Zjawisko to występuje w Europie m.in. właśnie poprzez transfer piłkarzy z tamtych kręgów kulturowych (Bočáková, Kubičková, 2015, s. 33–45).

Kwestia ochrony prawa do rodziny i małżeństwa była podnoszona wielokrotnie w aktach prawa międzynarodowego. Między innymi należy wskazać przepis art. 16 ust. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., w którym stwierdzono, że „rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i Państwa”. Podobny zapis znajduje się w art. 23 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r. czy w art. 12 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka z 1950 r.

W aktach prawnomiędzynarodowych zwraca się uwagę na fakt dobrovolności zawierania małżeństwa. Stąd w art. 16 ust. 2 Deklaracji z 1948 r. stwierdzono, że: „Małżeństwo może być zawarte jedynie za swobodnie wy-

rażoną pełną zgodą przyszłych małżonków”. Z kolei w art. 23 ust. 3 Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r. postanowiono, że „żaden związek małżeński nie może być zawarty bez swobodnie wyrażonej i pełnej zgody przyszłych małżonków”.

W prawie wewnętrznym FIFA kwestie dotyczące prawa do rodziny zostały w pewnym zakresie określone w regulaminie o statusie i transferze zawodników, zwłaszcza nieletnich. W dokumencie tym nie zostały uregulowane kwestie prawa zawodników (piłkarzy) do zawarcia małżeństwa. Jedyne regulacje w tym zakresie dotyczą ochrony praw nieletnich piłkarzy.

SZCZEGÓLNA OCHRONA NIELETNICH PIŁKARZY

Podstawową kwestią ochrony nieletnich piłkarzy przez FIFA i w konsekwencji przez piłkarskie związki narodowe jest ich prawo do rodziny. Działanie to jest konieczne ze względu na to, że nieletni piłkarze, zachęceni perspektywą kariery i lepszych warunków życia, nierzadko sami poddają się mechanizmowi transferu krajowego, a potem międzynarodowego. Godzą się tym samym na ryzyko wyzysku ze strony agentów lub klubów czy wręcz stają się ofiarą międzynarodowych grup przestępczych zajmujących się handlem ludźmi. W konsekwencji takiego stanu rzeczy może następować faktyczne oderwanie się od rodziny i od korzeni kulturowych. W tym przypadku można jednak wskazać na konkretny przepis regulujący tę kwestię.

W celu przeciwdziałania takim zjawiskom w art. 19 Regulaminu FIFA postanowiono, że transfer międzynarodowy może następować jedynie wobec graczy, którzy ukończyli 18. rok życia, a więc kiedy są pełnoletni. Transfer osoby młodszej jest zatem wyjątkiem od tej zasady, między innymi ze względu na więzi rodzinne (Lo Giacco, 2008, s. 27 i n.). Może do niego dochodzić w trzech przypadkach. Pierwszy z nich dotyczy sytuacji, gdy rodzina migruje do innego kraju z innych powodów aniżeli chęć znalezienia klubu piłkarskiego dla dziecka. Decydujący jest tu zatem cel migracji rodziny przyszłego adepta piłki nożnej. Najczęściej jest nim poszukiwanie pracy przez rodziców, wystąpienie o azyl w innym kraju czy po prostu przeprowadzenie się do kraju, w którym mieszka już część rodziny. Zatem poszukiwanie klubu dla dziecka nie może być ani pierwszorzędnym, ani drugorzędnym celem migracji rodziców.

Drugi przypadek możliwego transferu piłkarzy w przedziale wiekowym 16.–18. roku życia to przemieszczanie się wewnątrz Unii Europejskiej lub w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (*European Economic Area* – EEA). W tym przypadku są dopuszczalne inne rozwiązania aniżeli w przypadku transferów dokonywanych poza Europą.

Dopuszczalność międzynarodowego transferu nieletniego piłkarza w ramach UE czy EEA jest możliwa pod określonymi warunkami, które spoczywają na nowym klubie:

- należy zapewnić małoletniemu piłkarzowi warunki treningowe na najwyższym poziomie, stosownie do standardów przyjętych w danym kraju;
- poza zapewnieniem odpowiednich warunków do treningów należy zagwarantować piłkarzowi również edukację szkolną czy akademicką, która pozwoli mu na rozwinięcie alternatywnej kariery zawodowej;
- małoletni piłkarz powinien mieć zagwarantowane odpowiednie warunki egzystencjalne, stosowne do jak najwyższych standardów życia w danym kraju. Piłkarz taki powinien być umieszczony w rodzinie zastępczej lub też w innym odpowiednim ośrodku wychowawczym, zagwarantowanym przez klub;
- rejestracja małoletniego zawodnika w nowym klubie jest dopuszczalna wówczas, gdy związek piłkarski danego kraju zbada, czy klub spełnił minimalne warunki określone przez FIFA. Jeśli stwierdzono by niespełnienie tych warunków, to wówczas z rejestracją takiego zawodnika należy poczekać do ukończenia przez niego 18. roku życia. Tym samym FIFA upoważniła krajowe związki piłkarskie do przeprowadzenia inspekcji w terenie im podległym w celu ustalenia przestrzegania wymogów określonych w art. 19 Regulaminu FIFA.

Ratio legis rozwiązania zawartego w art. 19 i 19 bis jest praktyka występująca w wielu krajach europejskich, gdzie zawodnicy mieszkający blisko granicy podejmują decyzję gry w klubie należącym terytorialnie do innego związku piłkarskiego – takie zjawisko występuje głównie pomiędzy krajami określanymi jako Benelux czy między Francją a Niemcami. Przepis ten obowiązuje nie tylko na terytorium UE, ale również pomiędzy krajami unijnymi a państwami, które podpisały z Unią dwustronną umowę w sprawie swobodnego przepływu pracowników, jak np. Szwajcaria. W świetle prawa unijnego

piłkarze są traktowani jak pracownicy. W dalszej kolejności pozostają kwestie praktyczne związane z transferem nieletnich zawodników z państw trzecich. To odmienne uregulowanie dla Europy sytuacji piłkarzy pomiędzy 16. a 18. rokiem życia jest zapewne usprawiedliwione również tym, że w ramach obu obszarów gospodarczych jest zdecydowanie lepsza kontrola nad migracją ludności oraz nad ewentualnymi nadużyciami związanymi z handlem ludźmi (Bastianon, Nascimbene, 2005, s. 250 i n.).

Powyższych zasad nie stosuje się wobec piłkarzy, którzy urodzili się na terytorium danego kraju lub na jego terytorium spędzili większą część swojego życia. I jeśli nawet nie uzyskali formalnie obywatelstwa danego kraju, to z punktu widzenia prawa piłkarskiego są traktowani tak jak obywatele. Zakłada się bowiem, że fakt urodzenia lub dłuższego zamieszkiwania na terytorium danego państwa jest powiązany z posiadaniem rodziny.

Trzeci przypadek dopuszczający transfer małoletnich piłkarzy (16–18 lat) występuje przy rejestracji zawodników w klubie znajdującym się bezpośrednio poza granicą zamieszkania. W art. 19 ust. 3 Regulaminu FIFA jest mowa o odległości nowego klubu od granicy nie większej niż 50 km i nie większej niż 100 km od miejsca zamieszkania piłkarza. Pozytywną stroną takiego rozwiązania jest to, że piłkarz nadal zamieszkuje w domu rodzinnym, a w każdym razie nie zrywa naturalnych więzi z rodziną, rodzicami, rodzeństwem czy dziadkami. Rozwiązanie to stosuje się zarówno do zawodników już rejestrowanych w klubach, jak i tych, którzy chcą zarejestrować się po raz pierwszy.

W art. 19 bis Regulaminu FIFA znalazły się wytyczne dotyczące realizacji sposobu kontroli FIFA i związków nad rejestrem nieletnich piłkarzy. Wykaz takich zawodników ostatecznie powinien być przesyłany do FIFA. Wszelkie nadużycia w tym zakresie mogą powodować nałożenie kary na klub lub nawet na związek piłkarski przez Komitet Dyscyplinarny FIFA.

MOŻLIWIE REALNE SCENARIUSZE NARUSZENIA ŻYCIA RODZINNEGO I MAŁŻEŃSKIEGO PIŁKARZA

Zaproponowane rozwiązania normatywne w Regulaminie FIFA wymagają pewnego wyjaśnienia w kontekście realnych zdarzeń. Tym bardziej że w piłce nożnej, podobnie jak w innych dyscyplinach sportowych nastawionych na

sukces, może dochodzić do wielu różnych nieprawidłowości, takich jak przetrenowanie, uzależnienie od aktywności fizycznej, zdiagnozowana depresja, zaburzenia odżywiania, próby samobójcze (Rutkowska, 2011, s. 13), a także czynów przestępczych, w tym korupcji. Są to zdarzenia szeroko napiętnowane na arenie krajowej i międzynarodowej (Sitek, 2013, s. 213–219).

Dość poprawnie sformułowana ochrona prawna i instytucjonalna małoletnich piłkarzy nie wyczerpuje jednak tematu prawa piłkarza do rodziny i zawarcia małżeństwa. W przepisach FIFA brakuje stosownych regulacji prawnych dotyczących ochrony życia rodzinnego i małżeńskiego piłkarzy pełnoletnich. Ten brak *prima facie* należy usprawiedliwić koncepcją pełnoletności, która zdejmuje odpowiedzialność z podmiotów publicznych, w tym FIFA, związków piłkarskich i klubów, za jednostkę i decyzje przez nią podejmowane, również w odniesieniu do jej związków z rodziną.

Tymczasem piłka nożna, podobnie jak siatkówka, koszykówka czy inne sporty zespołowe, wymaga daleko idącego zaangażowania zawodnika, zwłaszcza pełnej dyspozycyjności, uczestniczenia w częstych meczach, zgrupowaniach czy treningach. Piłka nożna jest najbardziej skomercjalizowanym sportem, o największej oglądalności na świecie. Stąd działacze piłkarscy, poczynając od dołu, czyli od klubów piłkarskich, aż po sam szczyt, tj. właśnie FIFA, wymagają od piłkarzy pełnej dyspozycyjności. Tylko wtedy organizacje sportowe osiągają zakładane efekty sportowe i finansowe czy biznesowe jednocześnie. Jednym z istotnych instrumentów funkcjonowania piłki nożnej są transfery piłkarzy, które obok reklamy generują największy zysków.

Biorąc jeszcze pod uwagę i to, że okres aktywności zawodowej piłkarza jest stosunkowo krótki, zwykle kończy się przed 40. rokiem życia, jego zaangażowanie jest znacznie większe niż w przypadku innych zawodów. W tak krótkim okresie chce zarobić takie pieniądze, aby mógł dalej egzystować na poziomie przez siebie założonym. Stąd w sporcie zawodowym dominuje rząda sukcesu, zaangażowania w karierę, często kosztem innych aktywności – społecznych, edukacyjnych, zawodowych, a przede wszystkim rodzinnych czy małżeńskich (Rutkowska, 2011, s. 13). Osłabieniu ulegają więzi rodzicielskie i małżeńskie. Stopniowo zanikają więzi z bliższą i dalszą rodziną, głównie z powodu braku czasu i niejednokrotnie odległości lub częstej zmiany miejsca gry. Są przecież przypadki zmiany klubu po każdym

sezonie piłkarskim. Ta sytuacja powoduje też zawieranie jedynie związków tymczasowych, a więc partnerskich, ze szkodą dla rozwoju więzi emocjonalnych samego piłkarza, w tym życiowej stabilizacji.

Zresztą media donoszą o licznych przypadkach rozpadu małżeństwa czy związków partnerskich piłkarzy. Należy wziąć pod uwagę jeszcze i to, że doniesienia medialne dotyczą głównie znanych idoli futbolu. Niezauważalne są liczne przypadki dramatów osobistych piłkarzy niższych lig czy pomniejszych państw. Informacje medialne podawane są głównie w tonie sensacyjności, bez jakiegokolwiek prawnych propozycji uzdrowienia tej trudnej sytuacji dla rodzin, zwłaszcza dzieci, współmałżonków czy partnerek, a w końcu i dla samego piłkarza. Ciekawe byłyby badania socjologiczne nad wpływem piłki nożnej na los rodziny i małżeństwa piłkarzy. Jaki jest stosunek czasu poświęconego rodzinie i piłce nożnej z odniesieniem się do analogicznych danych pochodzących z badań tych samych mierników w innych popularnych zawodach? Czy ta sytuacja nie powoduje wypalenia zawodowego u wielu piłkarzy?

PRAWO PIŁKARZA DO RODZINY I ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA W KONTEKŚCIE PRAW POKREWNYCH

Piłkarz, podobnie jak inni sportowcy, swoje prawa do rodziny i małżeństwa realizuje wspólnie z innymi pokrewnymi prawami człowieka. Pierwszym z nich jest prawo do integralności, które z kolei jest elementem szerszego rozumienia prawa do prywatności. Człowiek jest bytem psychosomatycznym i jako taki nie powinien być postrzegany wyłącznie z punktu widzenia somatycznego, cielesnego, sprawności fizycznej, umiejętności piłkarskich czy też z ekonomicznego punktu widzenia. Piłkarz posiada także *psyche*, czyli inaczej – sferę przeżyć psychicznych czy duchowych. Jednostronne postrzeganie piłkarza może prowadzić do różnego rodzaju nadużyć, zwłaszcza redukcji go do jednostki sportowej, elementu reklamy czy wytwórcy rozrywki itp. (Klecha, 2002, s. 64). W tej perspektywie wątpliwości może budzić też prowadzenie badań pod kątem definiowania cech genetycznych predestynujących dane dziecko do gry w piłkę nożną (Jasudowicz, 1998, s. 3 i n.; Michalska, Twardowski, 1999, s. 43–46). Nie można wykluczyć, że w przyszłości, ze względów ekonomicznych, powstanie pomysł klonowania najlepszych piłkarzy, co z kolei sprzeciwiałoby się podstawowym zasadom bioetycznym

(Jasudowicz, 2001, s. 215 i n.). Stąd prawo piłkarza do integralności psychosomatycznej zakłada również prawo do ochrony własnego kodu genetycznego. W tej perspektywie nie można dopuścić, aby prawo piłkarza do rodziny czy do zawarcia małżeństwa nie było prawem niższego rzędu.

Prawem pokrewnym do prawa piłkarza do rodziny jest prawo do prywatności (*privacy*). Jest ono najczęściej utożsamiane z gwarancją wolności, równości czy też występuje jako narzędzie ochrony własnej tożsamości i godności przed dyskryminacją lub nieuprawnioną ingerencją w sferę prywatności. Każda osoba powinna sama decydować o zakresie sfery prywatności i upublicznienia niektórych faktów ze swojego życia. Każdy, w tym również piłkarz, ma prawo do kreowania swojego własnego wizerunku w powiązaniu ze swoją rodziną czy współmałżonką. Prawo do prywatności oznacza również uprawnienie każdego człowieka do życia zgodnie z własnym zamiarem, bez nieuzasadnionej kontroli ze strony innych osób, w dalszej kolejności jest to możliwość nawiązywania i utrzymywania kontaktów z innymi oraz wszechstronny rozwój własnej osobowości (Święcka, 2008, s. 390–395). Prawo do prywatności chroni dostęp do bezpodstawnej ingerencji w sferę rodzinną, małżeńską, w tym uczuciową, czy w życie seksualne (Dudgeon przeciwko Wielkiej Brytanii, orzeczenie z 22 października 1981 r.) (Sobczak, 2008, s. 380–382). Szczególną sferą prywatności są informacje dotyczące stanu zdrowia fizycznego czy psychicznego oraz stanu majątkowego. Tymczasem właśnie piłkarze i ich rodziny są narażeni na upublicznianie danych dotyczących ich życia osobistego, stanu zdrowia, kłopotów rodzinnych, w tym i małżeńskich. Pomimo że piłkarze są osobami publicznymi i w związku z tym ochrona ich prywatności jest zasadniczo węższa, to jednak w licznych publikacjach medialnych dostrzega się przekraczanie granic ze szkodą nie tylko dla nich samych, ale właśnie dla ich rodzin i małżeństw.

PODSUMOWANIE

Piłkarze, obok aktorów i piosenkarzy, należą do najbardziej podziwianej grupy społecznej. Istnieją kluby kibica klubów piłkarskich czy też kluby fanów poszczególnych piłkarzy. Ponadto piłkarze są uosobieniem ideałów sportowca, a więc siły, żywotności, sprawności, samorealizacji czy bogactwa. Za wielkimi wydarzeniami czy nazwami znanych klubów kryje się za-

wsze piłkarz jako człowiek. W doktrynie prawniczej czy sportowej nie ma opracowania dotyczącego praw człowieka ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki piłkarza.

Tymczasem piłka nożna jest dyscypliną sportową nastawioną na sukces w wielu wymiarach, począwszy od aspektów ekonomicznych, poprzez narodowe, klubowe, a skończywszy na wymiarze indywidualnym piłkarza. Ta pogoń za sukcesem może prowadzić do różnych nieprawidłowości, takich jak przetrenowanie, uzależnienie od aktywności fizycznej, zdiagnozowana depresja, zaburzenia odżywiania, próby samobójcze, a przede wszystkim oderwanie od rodziny, czy też może powodować ograniczenie możliwości realizacji prawa do zawarcia małżeństwa. Prawo to doznaje znaczących ograniczeń przede wszystkim poprzez system transferowy. To właśnie transfery międzynarodowe najczęściej powodują oderwanie piłkarza od rodziny, rodzinnej kultury, a także uniemożliwiają budowanie trwałych związków małżeńskich czy partnerskich.

W tej perspektywie zagrożeń praw człowieka – piłkarza przepisy FIFA biorą pod ochronę nieletnich piłkarzy, chroniąc przede wszystkim ich związek z rodziną. W Regulaminie FIFA o statusie i transferze zawodników wprowadzone zostały przepisy dopuszczające transfer nieletnich piłkarzy w przedziale wiekowym pomiędzy 16. a 18. rokiem życia. Jest to jednocześnie wyjątek od podstawowej zasady transferów, a mianowicie że transferom mogą podlegać jedynie piłkarze pełnoletni, którzy ukończyli 18. rok życia.

Analiza przepisów FIFA, a w konsekwencji PZPN, pokazuje brak stosownych regulacji dla piłkarzy pełnoletnich, które chroniłyby ich podstawowe prawo do utrzymania związków rodzinnych czy zawarcia lub ochrony małżeństwa bądź związku partnerskiego. Wnioskiem *de lege ferenda* jest wniesienie postulatu, aby uzupełnić przepisy FIFA i w konsekwencji narodowych związków piłkarskich, w tym i PZPN, o ochronę naturalnego prawa człowieka do rodziny i zawarcia małżeństwa ze względu na specyfikę tego sportu.

Literatura

- Andreff, W., Szymański, S. (2006). *Sport in developing countries*, „Handbook on the Economics of Sport”. Massachusetts.
- Bastianon, S., Nascimbene, B. (2005). *Lo sport e il diritto comunitario*. W: A. Greppi (red.), *Diritto Internazionale dello sport*. Torino: Giappichelli Editore.
- Bočáková, O., Kubičková, D. (2015). *Rodzina i jej pozycja w nowym tysiącleciu*, „Journal of Modern Science” 3/26, s. 33–45. ISSN 1734-2031.
- Ciampaglia, G.M. (2011). *La creazione del valore nelle società di calcio*, „Journal of Applied Psychology”, 86.3, s. 425–445.
- Jasudowicz, T. (oprac.) (1998). *Europejskie standardy bioetyczne. Wybór materiałów*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora ISBN 83-86850-96-5.
- Jasudowicz, T. (2001). *Klonowanie człowieka – z perspektywy standardów Rady Europy*, „Medycyna Wieku Rozwojowego”, 5.1, s. 213–225. ISSN 1428-345x.
- Klecha, K. (2002). *Integralność osoby ludzkiej w ujęciu Karty Praw Podstawowych*, „Prawa Człowieka”, 8, s. 64–70.
- Korczyński, M., Świdzińska, A. (2015). *Migracje – edukacja międzykulturowa – bezpieczeństwo*, „Journal of Modern Science” 4/27, s. 67–79. ISSN 1734-2031.
- Lesiewicz, K., Sobiecki, R. (2012). *Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej (FIFA) jako korporacja transnarodowa*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, 4, s. 39–45.
- Lo Giacco, M.L. (2008). *Educazione religiosa e tutela del minore nella famiglia*. W: M.L. Lo Giacco (red.), *La famiglia e i suoi soggetti. Temi giuridici*. Bari: Cacucci.
- Lubrano, E. (2004). *Lordinamento giuridico del giuoco calcio*. Roma: Istituto Editoriale Regioni Italiane.
- Maguire, J., Stead, D. (1998). *Border crossings. Soccer labour. Migration and the European Union*, „International Review for the Sociology of Sport”, 33.1, s. 59–73.
- Michalska, A., Twardowski, T. (1999). *Prawo człowieka do integralności genetycznej*, „Państwo i Prawo” 5, s. 43–46.
- Mikołajczyk, A. (2011). *Rynek transferowy w piłce nożnej. Doświadczenia europejskie*, „Studia Gdańskie. Wizja i Rzeczywistość”, 8, s. 175–176.
- Roman, Ł. (2015). *Istota współczesnych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa*, „Journal of Modern Science” 4/27, s. 209–225. ISSN 1734-2031.

- Rutkowska, K. (2011). *Psychologia sportu – w stronę nauk o kulturze fizycznej czy nauk humanistycznych?*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Lublin Polonia, Sec. J vol. XXIV, nr 2, s. 13.
- Sitek, M. (2014). *Human rights versus a football player's rights*. W: M. Sitek, G. Dammacco, M. Wójcicka (red.), *Human rights between war and peace*. Vol. I i II. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, s. 88–99. ISBN 9788362383542.
- Sitek, M. (2012). *Prawne i instytucjonalne ramy zwalczania handlu ludźmi*. W: B. Sitek i inni (red.), *Wykorzystywanie człowieka w XX i XXI wieku*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, s. 331–344. ISBN 9788362383184.
- Sitek, M. (2013). *Prawne ramy zwalczania korupcji w piłce nożnej*, „Journal of Modern Science” 4/19, s. 203–219. ISSN 1734-2031.
- Sobczak, J. (2008). *Prawo do ochrony orientacji seksualnej. Standardy europejskie*. W: G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, *Mniejszości i jednostki słabsze w wielokulturowym społeczeństwie Europy*. Olsztyn–Bari: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, s. 380–382.
- Święcka, K. (2008). *Konflikt między wolnością mediów a prawami osobistymi jednostki*. W: G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, *Mniejszości i jednostki słabsze w wielokulturowym społeczeństwie Europy*. Olsztyn–Bari: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, s. 390–395.
- Zięba-Załucka, H. (2008). *Ochrona rodziny a regulacje Konstytucji RP w tym zakresie*. W: G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj (red.), *Człowiek pomiędzy prawem a ekonomią w procesie integracji europejskiej*. Olsztyn–Bari: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, s. 397–408. ISBN 978-83-89112-64-4.